

Tereza BULAI

Fenomenul migrației și criza familială

COLECȚIE DE SUCCES

Tereza Bulai

**Fenomenul migrației
și criza familială**

Editura Lumen
2006

Acest volum a apărut în cadrul Programului de Promovare a tinerilor cercetători derulat de Asociația Lumen cu susținere financiară din partea Editurii Lumen, Asociația Lumen și Euromarket Advertising.

www.asociatialumen.ro

www.librariavirtuala.com

Materialul nu reprezintă în mod obligatoriu punctul de vedere al editorului sau al finanțatorilor.

Acest material este protejat de legile copyright-ului în vigoare. Orice multiplicare neautorizată, indiferent de suport, este interzisă și va fi pedepsită conform legii.

Editură științifică acreditată CNCSIS la numărul 003

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale:
Tereza Bulai – Fenomenul migrației și criza familială
Iași, Editura Lumen, 2006, România
Bibliogr.
P: 118, cm 14,8 X 21
ISBN – 10 - 973-1703-12-8
13 - 978-973-1703-12-1

Design copertă: Euro Market Advertising

Extras din volumul:

Bulai, T. (2006). Fenomenul migrației și criza familială. Iași, România: Lumen.

Tereza Bulai

**Fenomenul migrației
și criza familială**

Editura Lumen
2006

Extras din volumul:
Bulai, T. (2006). Fenomenul migrației și criza familială. Iasi, Romania: Lumen.

Pagina lasata
intentionat goala

Cuprins

Argument	7
1. Familia și rolul ei în societate	9
1.1. Delimitări conceptuale	9
1.2. Situația familiei în trecut	10
1.3. Situații familiei astăzi	10
1.4. Mutații în familia de astăzi	12
1.5. Funcții ale familiei	13
1.6. Modelul parental și dezvoltarea copiilor	17
2. Fenomenul migrației în societatea contemporană	21
2.1. Delimitări conceptuale	21
2.2. Dimensiunea socio-culturală a fenomenului migraționist în România	22
2.3. Forme de migrație	24
2.4. Mecanisme specifice de emigrare	26
2.4.1. Fenomenul migrării dinspre Est (România) spre Vest	26
2.4.2. Fenomenul migrării dinspre Vest spre Est (România)	28
2.5. Legislație și instituții în domeniul migrației în România	29
2.5.1. Legislația privind migrația în România	29
2.5.2. Instituții implicate în gestionarea fenomenului migrației în România	30
2.6. Aprecieri privind migrația definitivă în perioada 2001-2003	32
2.7. Fenomenul emigrării în România	33
2.7.1. Scurte aprecieri privind emigrarea în România	33
2.7.2. Fluxul emigraționist după anul 1990	35
2.7.3. Ponderea emigranților pe grupe de vârste	36
2.7.4. Ponderea emigranților cu studii superioare	37
2.7.5. Factori care influențează fenomenul emigraționist	38
2.7.6. Principalele etape ale fenomenului emigrării în perioada de după 1990	41

Extras din volumul:

Bulai, T. (2006). Fenomenul migrației și criza familială. Iași, România: Lumen.

2.8. Consecințele fenomenului migrației externe la nivel global	42
2.8.1. Consecințe la nivel economic	43
2.8.2. Consecințe la nivel microsocioal	46
3. Criza familială	49
3.1. Criza, delimitări conceptuale	49
3.2. Faze ale crizei familiale	51
3.3. Procesul de refacere din situația de criză	52
3.4. Manifestări ale crizei	53
3.4.1. Supraîncărcarea copiilor cu responsabilități parentale	53
3.4.2. Abandonul familial	54
3.4.3. Copiii crescuți prin corespondență	55
3.4.4. Separarea de părinți	56
3.4.5. Modificarea structurii familiale	61
3.4.6. Neglijarea copiilor	64
3.4.7. Devianța comportamentală la copii	66
4. Imaginea familiei afectată de fenomenul migrației externe ..	77
4.1. Cadrul metodologic	77
4.2. Trăsături socio-demografice ale familiei	78
4.3. Factori determinanți	85
4.4. Relația copil - persoană de îngrijire	87
4.5. Menținerea legăturii cu părinții plecați	90
4.6. Efecte asupra familiei	91
4.6.1. Aspecte negative	94
4.6.2. Aspecte pozitive	97
4.6.3. Efectele plecării părinților asupra copilului	99
4.7. Ameliorarea problemelor în cazul întoarcerii părinților	102
4.7.1. Probleme ce pot fi ameliorate în cazul întoarcerii părinților	104
4.7.2. Probleme ce nu pot fi ameliorate în cazul întoarcerii părinților	105
Concluzii	107
Bibliografie	109

Extras din volumul:

Bulai, T. (2006). Fenomenul migrației și criza familială. Iași, România: Lumen.

Argument

După anul 1990, în România, ca în majoritatea țărilor europene, tranziția către o societate democratică, la o economie de piață a dus la un colaps manifestat la nivel de individ prin scăderea calității vieții. Criza din ultimii ani a afectat în mod inegal regiunile țării. Incidența sărăciei este mai mare în zonele din estul și sudul țării care cuprinde nordul Moldovei (rata sărăciei depășește 40%, ceea ce înseamnă peste 1,5 milioane de săraci) și mai mică în zona de vest (Studiu de fezabilitate în domeniul migrației și al azilului, 2003).

Numărul locurilor de muncă, care a scăzut dramatic, salariul existent de câteva ori mai mic decât media UE (175 euro/lună - sumă brută) (PAIS2), existența ascendentă a șomajului, mai ales în rândul femeilor, nesiguranța zilei de mâine, existența oportunităților economice în țările de sosire, situația pieței de muncă, prezența rețelelor migratorii și modificările regimului român al frontierelor constituie factori care determină populația la găsirea unei soluții eficiente. Decizia de a migra și în cele din urmă actul migrației reprezintă un răspuns la un ansamblu de cauze, incitații și motivații. Consecințele fenomenului migrației sunt vizibile atât la nivel macrosocial din punct de vedere economic, demografic, dar și la nivelul microsocialelor reprezentat de nucleul familial.

Plecarea unuia sau ambilor părinți este în strânsă relație cu găsirea și ocuparea unui loc de muncă pe piața forței de muncă externă, cu restabilirea echilibrului financiar și material din mediul familial, cu creșterea nivelului de trai, manifestându-se ca un *fenomen social* (Irimescu, Gabriela, 2006). Efectele sunt resimțite atât de familie, în care au loc schimbări de structură, dinamică și funcționalitate, cât și de copil care se confruntă cu o varietate de probleme.

Prin prezentul demers științific, *Fenomenul Migrației și Criza Familială*, am urmărit identificarea și evidențierea modificărilor esențiale

Extras din volumul:

Bulai, T. (2006). Fenomenul migrației și criza familială. Iasi, Romania: Lumen.

prin care a trecut familia și consecințele migrației părinților în străinătate pentru un loc de muncă, asupra familiei în general și asupra copilului în mod particular. El cuprinde o parte teoretică și una practică, părții teoretice alocându-i-se primele trei capitole iar celei practice ultimul capitol. Structura tuturor capitolelor lucrării este redată succint în cele ce urmează.

În capitolul întâi am prezentat noțiuni generale cu privire la familie, modificările prin care a trecut până în prezent, situația acesteia în epoca actuală, funcțiile familiei și rolul părinților în formarea armonioasă a personalității copilului.

În capitolul doi am analizat diverse definiții ale conceptului de migrație, manifestările, caracteristicile, factorii care influențează fenomenul migraționist, instituțiile implicate în gestionarea acestui fenomen în România, elemente de legislație și consecințele la nivel global.

În capitolul trei am reliefat noțiunile generale despre conceptul de criză și am detaliat modul în care absența unuia sau ambilor părinți pe fondul migrației externe pentru muncă afectează structura, dinamica și funcționalitatea mediului familial, multiplele imagini ale crizei în familie, precum și efectele asupra dezvoltării copiilor.

În partea practică a lucrării, ce include capitolul patru, am prezentat investigația sociologică realizată în cadrul școlii generale din satul Tămășeni, comuna Tămășeni, județul Neamț, atât din perspectivă cantitativă cât și din perspectivă calitativă. Investigația a constat în realizarea unei anchete sociologice pe bază de chestionar pe un lot format din 109 elevi cu vârsta cuprinsă între 10 și 16 ani și a unor interviuri cu profesioniștii din domeniul didactic, religios, medical și al asistenței sociale.

Scopul investigației a fost creionarea unei imagini a familiei afectate de fenomenul migrației externe, identificarea motivelor care au stat la baza deciziei de a pleca la muncă în străinătate, modul în care copiii sunt afectați de plecarea unuia sau ambilor părinți, calitatea relației copil-persoană de îngrijire, problemele care se pot sau nu ameliora dacă unul sau ambii părinți s-ar întoarce în mediul familial. Maniera de prezentare a rezultatelor îmbină datele statistice, cantitative, cu fragmente din interviurile luate profesioniștilor din domeniul protecției copilului din comunitate.

1. Familia și rolul ei în societate

1.1. Delimitări conceptuale

Doctrina creștină definește familia ca fiind o *comunitate de viață și de iubire*. Ea este chemată să-și asume planul lui Dumnezeu în condițiile lumii noastre și să-l realizeze. (Catehismul Bisericii Romano-Catolice, 1993, nr. 2196-nr. 2223).

Știința sociologică o prezintă ca un *grup de persoane* legate direct prin relații de rudenie, ai cărei adulți își asumă responsabilitatea pentru creșterea copiilor (Giddens, A., 2000, p. 154). Relațiile de rudenie sunt legăturile de sânge care se înființează fie prin căsătorie fie prin descendență.

Familia este o *formă superioară de comunitate* care are la bază relațiile sociale și biologice în care are loc circulația eredității biologice, psihologice, având scopul de a pregăti generațiile viitoare în vederea participării la dezvoltarea societății. (Mănoiu, Florica, și Epureanu, Viorica, 1996, p. 36).

Iolanda și Nicolae Mitrofan consideră familia o *matrice genetică* în care se plămădesc modelele primelor relații umane, ale primelor relații cu sexul opus, primele comunicări și atitudini fundamentale față de semenii și față de viață. Și tot ea este și rămâne de-a lungul întregii existențe sursa primordială a satisfacerii nevoilor noastre emoționale de contact, apartenență și afiliere socială, de siguranță, de dragoste și respect față de sine. Sentimentul de securitate și împlinire afectivă pe care îl poate crea conviețuirea familială *alimentează și energizează* întreaga conduită a individului uman în sensul dezvoltării și împlinirii personale. (Mitrofan, Iolanda și Mitrofan, N., 1994, p. 111).

1.2. Situația familiei în trecut

În trecut familia mică și familia de bază erau integrate în mare parte într-o comunitate domestică și de curte mai mare, în care trăiau împreună mai multe generații. Aici aparțineau și rude necăsătorite, sclavi și servitoare sau ucenici și asociați. În mod normal, familia era condusă de *pater familias*, el fiind proprietarul unui patrimoniu, a unor libertăți, precum și stăpânul sclavilor. Mai târziu aceasta s-a transformat într-o *familie patriarhală* cuprinzând rudele de același sânge. (Irimescu, Gabriela, 2004, p. 4-5). Aici raportul dintre părinți și copii precum și relația față de bunici, rude și angajați, oferea posibilitatea multor evenimente trăite împreună. Munca și timpul liber, ziua de lucru și duminica, copilăria, vârsta mijlocie și maturitatea erau, din punctul de vedere al trăirii, strâns legate una de alta. Și educația morală avea loc în mare parte în această comunitate care era caracterizată de aceleași scopuri și valori. Acest mănunchi de relații pluriforme avea un rol de ușurare atât pentru părinți cât și pentru copii.

1.3. Situații familiei astăzi

O primă caracteristică a situației familiei de astăzi constă în faptul că în societățile moderne industrializate familia este înțeleasă ca o *comunitate domestică mică* dintre părinți și copiii lor. Viața acesteia este în mare parte separată de domeniul activității profesionale. Copiii sunt împreună cu părinții lor mai mult timp, în măsura în care aceștia lucrează, doar după terminarea muncii, la sfârșiturile de săptămână și în concediu.

O altă caracteristică este poziția schimbată a femeii și atitudinea soților față de copil sau copii. Angajarea masivă a femeilor în activități extra-familiale a influențat funcțiile biologice socializatoare și economice ale familiei, distribuirea rolurilor și a autorității, atitudinea față de căsătorie, maternitate, planificare familială. Astfel familia de astăzi are în medie puțini copii, părinții dorind să asigure acestora apropiere și intimitate, grijă și protecție, precum și o educație și o formare corespunzătoare. Pentru unii, lucrul acesta, pare realizabil dacă familia nu este nici prea mică, nici prea mare.

O a treia caracteristică constă în faptul că membrii familiei sunt marcați într-o mai mare măsură decât înainte de către societate, de formele ei de viață și valorile ei. (Farcas, L., 2004). Ea a devenit astăzi din ce în ce mai mult un sistem parțial al societății, *o parte integrată dintr-un sistem mai mare* și fiind compusă din sisteme mai mici – *subsisteme*: marital, parental, subsistemul copiilor, subsistemul bunicilor. Familia ca *sistem* reprezintă o componentă semnificativă a sistemului comunitar și social (Spânu, Mariana, 1998, p. 9-30). În cea mai mare parte a timpului, membrii familiei sunt în atenția instituțiilor exterioare acesteia.

Unii teoreticieni ai societății pun sub semnul întrebării capacitatea familiei de a educa pe copil în mod corespunzător și de a-i introduce în domeniul îndatoririlor sociale. Familia a devenit un *factor mai puțin competent și dispus* să realizeze educația copiilor. Simțindu-se depășiți de exigențele societății de astăzi, numeroși părinți abdică din funcția educativă fiind determinați să-și neglijeze copii. Se simte necesitatea acută a unei pregătiri a familiei pentru funcția educativă ce o poate realiza societatea într-un mod sistematic, organizat și instituționalizat. (Bătrînu, Emilia, 1980, p. 39) în modul acesta educația nu rămâne decât o *funcție diminuată* a familiei contemporane. Pe de altă parte, dezvoltarea sistemului industrial impune conținuturi noi ale educației pe care familia este incapabilă să le transmită și fac din educație și din copil probleme de interes social și național, iar din școală o instituție care deține un monopol legitim. Deci educația depinde de alți factori sociali cum ar fi: structura de clasă, gruparea pe vârste, diviziunea socială a muncii, capitaluri economice, culturale. Neofuncionaliștii se opun cu fermitate afirmațiilor de mai sus, susținând importanța funcției educative a familiei în întreaga evoluție ulterioară a tânărului (Stănculescu, Elisabeta, 1997, pp. 11-30).

Diferitele caracteristici ale familie de astăzi contribuie la faptul că diverse modele de familie pot sta alături. În mod corespunzător cu aceasta este diferită și relația dintre părinți și copii. Motivele de decizie pentru o formă sau alta de familie sunt diferite. Atitudini materialiste față de viață, pretenții față de propria viață, convingeri personale, modele valorice sociale, puncte de vedere privind îngrijirea și educația copiilor, viața deosebită hărăzită de soartă și multe altele pot juca un rol hotărâtor în acest domeniu.

1.4. Mutații în familia de astăzi

Schimbările prezente în familia modernă sunt vizibile cu ochiul liber. Asistăm în această perioadă la ceea ce unii numesc o *nouă dezordine amoroasă* care desfigurează echilibrul și armonia existentă în societate instaurând starea de criză. Familia, deși rămâne o *realitate vie* care nu își pierde sensul sacru, este supusă cu violența dezordinii cotidiene a profanului, traversând criza manifestă. Iolanda Mitrofan surprinde tabloul familiei contemporane caracterizat de degradare, alienare, mutații, și restructurări în stilurile de viață familială, rătăcirii și experimente, o în cercare continuă de re-sacralizare a relației fragilizate dintre sexe. Autoarea menționată pune în atenție o varietate de forme de organizare a vieții familiale diferențiate de conținutul practicilor sexuale: promiscuitatea, căsătoria în grup, poligamia cu formele sale, monogamia și celibatul. *Denuclearizarea* familiei la care asistăm astăzi implică următoarele schimbări între sexe: egalitatea statutelor sociale prin emanciparea economică și culturală a femeii, liberalizarea sexualității premaritale ce afectează comportamentul adolescenților de ambele sexe, puternicul proces de mobilitate teritorială sub forma unei *migrații definitive* sau *temporare*, care contribuie la spargerea modelelor tradiționale de viață familială, instabilitatea accentuată a căsătoriilor, în special în primii 4-7 ani reflectată în creșterea divortialității, modificarea stilului de viață familiară în perioada tardivă a căsătoriei, ca urmare a creșterii duratei medii de viață, ceea ce implică preluarea îngrijirii bătrânilor pe perioade prelungite de către familia nucleară, ș.a. (Mitrofan, Iolanda; Ciupercă, Cristian, p. 21-56).

Astăzi se constată o trecere de la familia – *celula de bază a societății* la cuplu – *celula de bază a societății*. Societatea românească se aliniază tendințelor generale privind familia: numărul crescut de uniuni consensuale sau concubinaje devenite aproape regulă la tineri și din ce în ce mai mult tolerate de către părinți, numărul tot mai crescut de divorțuri, familii monoparentale, numărul crescut de persoane singure. Acestea sunt o parte a *mesajelor incoerente* pe care le oferă familia societății (Dilema Veche, nr. 91/2005, p. 9). Faptul că mobilitatea teritorială actuală manifestată prin puternica emigrare parentală modifică structurile și funcțiile familiale o determină pe Iaromina Popovici să considere că familia în

întreaga ei splendoare idilică tradițională se păstrează mai curând ca o *celulă economică și cadru de manifestare a momentelor de loisir*. Împărțirea atribuțiilor membrilor în familia actuală s-a schimbat. De multe ori unul dintre părinți și uneori ambii părinți sunt plecați cu anii la muncă în străinătate. În numeroase cazuri părintele plecat este mama. Prin urmare, unii membri din familia tradițională cum ar fi: bunici, mătuși, unchi, veri și nași au fost înlocuiți de prieteni - angajați cu luna, cu ziua, sau cu ora ori de instituții specializate. Se observă în mod clar că familia de bază a suferit schimbări evidente (Dilema Veche, nr. 91/2005, p. 9).

Iolanda Mitrofan menționează modificări survenite la nivelul a două dintre rolurile tradiționale ale bărbaților (rolul de susținător economic și rolul de socializare a copiilor), apărute ca urmare a cuprinderii în tot mai mare măsură a femeilor în circuitul productiv economic. Se amplifică în societatea contemporană semnificația rolului femeii de susținător al familiei paralel cu diminuarea treptată a rolului de menajeră (Mitrofan, Iolanda, 1989, pp. 38-40).

1.5. Funcții ale familiei

De-a lungul timpului, numeroși sociologi au fost interesați și au realizat cercetări cu privire la funcționalitatea familiei. S-a ținut cont de fiecare membru al familiei, de familie ca grup, ca unitate distinctă în raport cu societatea globală. După finalitate, studiile au evidențiat existența a două tipuri de funcții *externe și interne*. Din rândul celor externe fac parte:

- încadrarea în condiții normale a persoanelor mature apte de muncă în viața de producție
- integrarea în social a vieții de familie

Funcțiile interne cuprind funcții biologice și sociale, economice, de solidaritate familială, funcții educative și morale (Irimescu Gabriela, 2004, p. 25-26).

Constantin Păunescu arată că una din funcțiile fundamentale, naturale și socio-morale ale familiei este de *a garanta integritatea dezvoltării ființei biologice și a personalității copilului*. Relația de afectivitatea dintre

partenerii conjugali trebuie să se constituie ca un *univers creator* pentru fructul acestor legături (Păunescu, C., 1994, p. 92).

Funcționalitatea normală a familiei este condiționată de realizarea armonioasă a tuturor funcțiilor. Să remarcăm că orice schimbări survenite în cadrul unor funcții atrag după ele, ca o consecință, schimbări în modalitatea de realizare a celorlalte funcții.

Funcția economică are o influență deosebită asupra problemelor generale ale familiei. La baza modificărilor de funcționalitate și structură a familiei stă de multe ori lipsa părinților pe fondul fenomenului migrației externe favorizat de șomaj și sărăcie.

Funcția educativă continuă să aibă răspunderea în formarea aptitudinilor de bază ale copiilor, de a modela personalitatea lui. Din acest punct de vedere nici o societate nu poate înlocui ce dă copilului mama în primii săi ani de viață. Formele concrete prin care familia își exercită funcția educativă asupra copilului sunt:

- în prima copilărie prin calitatea modelului lingvistic și a mediului familial ce influențează dezvoltarea gândirii;
- în perioada școlarizării prin puterea modelului pe care părintele îl oferă în direcția dezvoltării armonioase, normale a copilului (Bătrînu, Emilia, 1980, 15-20).

În cadrul educației la nivelul familiei, cel mai important rol îl au tatăl și mama. Emilia Bătrînu studiază rolul educativ al celor doi părinți și ajunge la următoarele concluzii:

- mama este pentru copil primul intermediar al său cu lumea, de aceea este necesar ca ea să răspundă la timpul potrivit primelor sale necesități afective și biologice;
- mama este pentru copil un permanent exemplu de *cum să trăiești și cum să te porți*; copilul vede și înțelege lumea, așa cum o vede o înțelege și o exprimă mama; prin ea copilul ia contact cu viața;
- absența sau insuficiența dragostei materne face copilul nefericit, dar dragostea maternă exagerată poate fi nocivă;
- absența mamei din familie, impusă de sarcinile profesionale micșorează rația de afectivitate la care copilul are dreptul;
- în perioada pubertății când copilul trece prin schimbări fiziologice și psihologice profunde, prezența mamei este absolut necesară;

- în adolescență când se produc numeroase modificări de valori morale, comportamentale, influența mamei este hotărâtoare;
- primele convingeri ce stau la baza caracterului și comportamentului uman se formează sub influența mamei;
- rolul tatălui, deși redus la prima copilărie, merge crescând în aceeași măsură în care cel al mamei scade; începând de la 7 ani cele două roluri au o importanță egală, ele descrescând paralel până când copilul atinge acea autonomie care îi permite să înlocuiască relațiile copilărești cu părinții prin relații de la adult la adult (Bătrînu, Emilia, 1980, p. 62-70).

Premisa de la care pornește educația eficientă în familie este constituită din nevoile fundamentale ale copiilor. Cea mai importantă nevoie constă în faptul că ei vor să se simtă iubiți. Autorul Ross Campbell prezintă două metode de educație pe care le folosesc părinții pentru a rezolva nevoile copiilor lor. Unii părinți practică *metoda educației prin reacție* urmărind în mod special ceea ce fac copiii și presupune un sistem de pedepse. Alții aplică *metoda proactivă* la nivelul educației care anticipează și încearcă să satisfacă nevoile elementare ale copiilor. Această ultimă metodă este cea mai eficientă în privința educației copilului.

Exprimarea consecventă a iubirii față de copil stă la baza educației eficiente. Ceea ce contează este ca părinții să satisfacă nevoile copilului și ca acesta să se simtă iubit cu adevărat. Același autor propune patru *pietre de temelie* care stau la baza unei educații eficiente:

- satisfacerea nevoilor emoționale și de iubire ale copilului;
- asigurarea unei pregătiri pline de iubire, dar și formarea unei discipline a copilului;
- asigurarea unei protecții fizice și emoționale pentru copil;
- explicarea și exemplificarea controlului mâniei pentru copil (Campbell, R., 2001, pp. 7-23).

Emilia Bătrînu schițează specificul educației în familie în câteva trăsături de bază:

- ea constituie temelia peste care se vor suprapune celelalte influențe educative;
- are un caracter spontan, neorganizat și este deseori inconștientă, nefinalizată;

- influența formativă a familiei este permanentă și foarte puternică deoarece se bazează pe afectivitatea naturală ce leagă copilul de părinți;
- lasă amprente puternice în personalitatea individului;
- este și va rămâne un fenomen social permanent (Bătrînu, Emilia, 1980, p. 47).

Condiția pentru o educație și o formare corespunzătoare constă în faptul că părinții țin seama cu înțelepciune de capacitățile cognitive ale copiilor și se adaptează la diferite faze evolutive în copilărie și tinerețe. Dezvoltarea morală trebuie să fie cât mai puțin posibil îngrădită prin interdicții și reglementări. Dacă părinții discută cu copiii și le dau exemplu vor obține mai mult decât prin pedeapsă sau impunere. Educația ar trebui să pornească mereu de la faptul că în fiecare copil este așezat binele. Dragostea care se bucură de bine îl descoperă pe copil, îl promovează și-l face astfel să crească (1Corinteni, 13,6).

În fiecare fază a dezvoltării, educația se realizează din ce în ce mai mult prin *dialog*. O educație în care părinții sunt primii parteneri cu copiii lor este capabilă să trezească respect și cinste reciprocă la părinți și copii, fapt prin care autoritatea și ascultarea își găsesc locul.

O altă latură a familiei privește *educarea la credință*. Încă din cele mai vechi timpuri, Biserica acordă o importanță deosebită mesajului creștin privind familia. Deja către sfârșitul sec al IV-lea Sf. Crisostom numește familia drept *Biserică*. Și astăzi definesc documentele Bisericești familia creștină ca *Biserică în casă* (Lumen Gentium, nr. 11) sau ca *sanctuar domestic al Bisericii* (Apostolicam actuositatem, nr. 11). Familia creștină are o șansă și o responsabilitate deosebită pentru pregătirea copiilor și tinerilor în vederea primirii și aprofundarea practicii creștine.

Funcția de socializare în familie are loc prin intermediul proceselor de învățare care pun bazele sentimentului apartenenței la un sex. Cristian Ciupercă împarte aceste procese de învățare în trei mari categorii:

- *imitația diferențială* ce pleacă de la faptul că la copii există tendința de a imita modele de același sex în mai mare măsură decât pe cele de sex opus;
- *întărirea diferențială* care are la bază premisa că i se impune copilului preluarea unor comportamente de rol asemănătoare părin-

telui de același sex, dar în același timp sunt valorizate negativ orice încercări ale acestora de a imita gesturi, de a adopta comportamente ce aparțin modalităților de exprimare a celuilalt sex;

- *auto-socializarea* pornește de la premisa că din momentul în care copilul s-a identificat cu un sex el caută în mod activ informații despre modul în care femeia/bărbatul trebuie să se poarte (Ciu-percă, C., 2003, pp. 19-33).

Părinții sunt principalii responsabili de formarea copiilor ca indivizi, pentru că rolul lor – mai ales la vârste fragede – este determinant în raport cu celelalte instanțe sociale existente. Ei pot crește sau diminua încrederea în sine a copiilor, creativitatea și dezvoltarea aptitudinilor, talentele sau pasiunile acestora. Personalitatea viitorului adult este determinată în mare măsură de modul în care părinții înțeleg să-i ofere afectivitate, să-l educe și să-l formeze.

1.6. Modelul parental și dezvoltarea copiilor

Modelul parental reprezintă un *ansamblu de cerințe și prescripții* asociate rol-statusului de părinte impus de către societate la un moment dat ca exemplu, ca ideal. În mod general vizează tipul concret de relaționare a părinților cu copiii într-o familie. Părinții acționează asupra copiilor în dublu sens, ca părinte și ca soț, oferindu-le un model de conduită conjugală și un model parental. În funcție de *calitatea lui*, modelul parental influențează în mare măsură procesul de formare a personalității copiilor și, totodată, modul de adaptare în perspectiva propriului rol conjugal și parental. Viața conjugală caracterizată prin accentuată agresivitate și conflictualitate poate conduce la conturarea unor atitudini aversive față de partenerul de sex opus și față de familie (Mitrofan, Iolanda și Mitrofan, N., 1991, pp. 224-226).

Se poate spune că orice societate sau familie modelează copilul după *chipul și asemănarea sa*. Un rol important îl are identificarea cu modelele umane cele mai apropiate, modelele parentale, în special la copii cu vârste cuprinse între 3 și 6 ani. Condiția de identificare parcurge patru căi: prima se realizează pe seama percepției unor similitudini de înfățișare cu modelele parentale (părul, ochii), a doua pe seama percepției unor similitudini de caracteristici psihice, a treia prin adoptarea de conduite și

Eqpvkpwctgc "ceguvwk" xqnwo "q" rwvg k
volumul de pe

www.edituralumen.ro
www.librariavirtuala.com

ucw "fkp" nkdt tkkng "pqcvtg" r

ISBN 978-1703-22-5

9 78 9731 703220

Conținutul acestui volum nu
reprezintă în mod necesar
punctul de vedere al Editurii
Lumen sau al finanțatorilor

Publicat cu finanțarea:

media
LUMEN
www.EdituraLumen.com

www.EuroMarket.ro
Design, Prints, Web sites
E-commerce applications